

PRIDNOSTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Oprsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Izbaviti prejema upravnistvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštnine proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Stev. 420.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 28. oktobra 1912. Leto II.

Sijajni uspehi balkanske četverozveze

Srbska vojska je zavzela Skoplje. — Drinopolje gori? — Grki osvoje Kožani. — Združitev srbske armade s črnogorsko. (Glej Zadnje vesti).

Vojna na Balkanu.

PORAZ ZA PORAZOM!

Če je sedanja vojna sreča balkanskih držav predznamenje bližajše svetovne katastrofe, se izpolni nad Turčijo svetopisemski stavek: Kdor hodi z mečem naokoli, bo z mečem končan. Turčija, stara militaristična država, ki zahvaljuje svoj postanek orožju, ki ni bila po svoji vsebini nikoli nič drugega, kot militaristična organizacija, organizacija zavojevalcev, osvobodilcev, se ruši pod zamahi mladih in malih balkanskih držav.

Bolgari so v dvadnevem boju z naskokom zavzeli mnogo, z najmodernejšimi utrditvami in zavarovanji opremljeno trdnjavo, ki bi jo po mnenju vseh strokovnjakov izvežbana, sposobna, žilava in vztrajna posadka lahko branila mesece in mesece. Padec Kirkilise, predaja najkrepkejšega vzhodnega oporišča turške defenzive, je bil sam na sebi tako neverjeten in zagrožen, da je človek zastoj stikal po razlagi. In še se začudenje nad očitnim porazom v Kirkilisu ni podelilo, ko prihajajo nova poročila o novih porazih.

Drinopolje, najmočnejša turška trdnjava je kakor v stiskalnici med bolgarskimi četami — že so se približale trdnjavi na štiri kilometre, osvojile si dve sprednje utrdbi, polastile so se utrjenega kolodvora, ki leži zunaj mesta. In v mestu samem se je vnel ogenj na večih točkah, zažgan od bolgarskih bomb. Ali sledi Drinopolje Kirkilisu?

In z zapadnega bojišča prihaja vest, da prodira srbska vojska brez ovir ob Vardaru da se je pri Kumanovu tepena turška armada Zekki paše izgubila in da so se Srbi brez zaprek polastili Skoplja, glavnega mesta kosovskega vilajeta, največjega in najutrujenjega mesta v centralni Makedoniji.

In s skrajnega zapada poročajo, da se je Skader po tedenskem obleganju vdal Črnogorcem brez boja.

Od juza napredujejo Orki, ki so se v zadnji turški-grški vojni tako klavarno obnesli, in si osvajajo v Epiru pokrajino za pokrajino.

Kaj pomenja vse to? Ali so v teku ene generacije v resnici tako obledele stare osmanske vojaške čednosti? Ali so ponovne vojaške revolte razdejale disciplino, ali je notranja gnoloba turške države segla tudi na njeno vojaško organizacijo?

To so vprašanja, ki jih zapostavljajo dokodi zadnjih dni in ki odgovore nanje bojne odločitve morda že v nekaj dneh. V Carigradu ni konca zagotavljanja, da se umikanje turških vojnih čet godi v popolnem soglasju s turškim operacijskim načrtom in nemoteno prodiranje srbske armade, predaja Skoplja in Skadra — vse to bi v resnici kazalo, da se je Turkom rodilo spoznanje, da se sedanja borba ne bo odločala ob Vardaru, temveč ob Marici, da vsled tega na zapadna bojišča niso poslali zadostnih

moči, da ne oslabe svoje oborožene sile pred Carigradom, na trakijskih tleh in da se tam z najmočnejšo bolgarsko armado pomerijo z veliko številno premočjo. Ampak vzemimo, da je temu tako: Še vedno ostaja nerazumljivo, zakaj so turški čete skoro beže zapustile Kirkiliso, pustivši sovražniku mnogo orožja in obilno zalogo?

PISMA IZ SRBIJE.

Belgrad, 10./23. 1912.

Uradni telegrami javljajo o stalnem prodiranju srbske vojske. Snoči je »Trgovinski Glasnik« — glasilo, ki vživa reputacijo dobro obveščenega organa in ki izbegava senzacija — dobil iz Vranje, kjer se nahaja vrhovno poveljništvo, obvestilo, da je srbska vojska zavzela Sjenico, Novi Pazar, Prištino in Kumanovo. Tu se naglašja: »Na naši strani so znatne izgube. Turki so pred Novim Pazarom imeli ogromne izgube.«

Zelo so prazna in suha ta poročila, in poročila o številnih izgub so še vedno nedopustna. Od vseh je bilo le eno pripušeno, pa se je tudi to pokazalo za neverjetno, in sicer o bitki na Mrdarjih, v kateri je naših padlo najmanj 300 in ranjenih 700 ter na turški strani jih je padlo 2000, a uradno poročilo se je glasilo, da je poginilo 200 Turkov, 10 Srbov in 40 ranjenih!

Prva vest, ki je prišla v javnost in ki naglašja razmerje o izgubah, je v »Trg. Glasniku«, pa tudi v njej ni števila. Naglašja le, da so sfske izgube znatne, a turške ogromne. Po podatkih, ki sem jih zbral pri ranjenih in očitnih, so bile v resnici silne izgube, kri je tekla v potokih in človeška trupla so pokrivala bojišča.

Proti Raški, pripovedujejo, je samo na enem mestu padlo 4000 Arnavtov. Kakor se vidi, so oni doživeli strašno, upravičeno poraz; iz poedinih bojev jih je le neznatno število ostalo na življenju. In da so v takih spopadih, v katerih je na tisoče plačalo z življenjem, tudi srbske izgube znatne, je izven vsake sumnje.

Lehko konstatiramo, da so tudi prvi dnevi boja bili izredno krvavi. In kakor se po jutru pozna dan, tako nam prve bitke prikazujejo užasno in kolosalno klanje, na nesrečo in propast balkanskih narodov.

KAKO JE NASTALA BALKANSKA ZVEZA.

Carigradski dopisnik »Frankfurter Ztg.« poroča o podrobnostih, kako se je ustanovila balkanska zveza. Med drugim pravi:

V prvih septemberskih dnevih tega leta se je ustanovila v Parizu pod egido ruskega poslanika Izvolskega balkanska zveza. Pred tremi leti je prišel bivši Izvolskijev pomagač v peterburškem vnanjem uradu in poznejši ruski poslanik Čarikov svoje delovanje v Carigradu

s tem, da je delal razpoloženje za balkansko zvezo s Turčijo. V razkošnih prostorih orijentalnega krožka se je propagirala ta misel na prijateljskih pojedinah, ki so se jih udeleževali člani balkanskih držav, vodje turških državnih poslov in ruski diplomati. Aneksija Bosne in Hercegovine je podala dovolj hrane tej ideji. Izvolski je skušal praktično uveljaviti neprijazno razpoloženje proti dvojni monarhiji. Njegov najvišji cilj je bil, da vrže svojega nasprotnika tedanjega avstrijskega vnanjega ministra grofa Aehrenthala s sedla. Njegovo duševno orodje, Čarikov, je mladoturkom tako vsiljivo dvoril, da je bilo njegovo umikanje na las podobno klečeplazenju in je vzbujalo med diplomati najhujšo kritiko. Razprave so pozneje dospele na mrtvo točko. Kljub temu je dosegel Čarikov s svojo priliznostjo do mladoturkov, ki jim je suženjsko vedenje Čarikovo zelo ugajalo, lepih uspehov. Srbiji so dovolili Turki kar z nekakšnim veseljem prevoz orožja in municije čez Solun in Skoplje. Kratkovidni turški politiki, popohlioma zamotani v svoj stambulizem, so menili, da se bo vse v Srbijo uvoženo orožje obrnilo proti Avstriji. Tudi Bolgariji je dovolila Turčija po pomorski poti vsakovrstna olajšanja za prevoz smodnika in vojnega transporta v njena pristanišča ob Črnem morju. Misel, da se utegnejo vsa ta olajšanja nekega dne obrniti proti Turčiji, se porti ni zablislila. Šele ko se je lani izprožilo dardanijsko vprašanje, se je Turčija polagoma iztreznila. Čudno je, da se je najbolj zavzemal za ustanovitev balkanske zveze grški ministrski predsednik Venizelos.

TURŠKA ARMADA NEKDAJ N SEDAJ.

Strašni turški poraz pred Kirkiliso utrja javnost v veri, da turška armada dandanes nima več tiste sile kakor jo je imela. Ozmimo se le na krvave boje v zadnji rusko-turški vojni, zlasti na petdnevno vojno klanje pred Plevno od 7. do 12. septembra leta 1877. Tedaj so poskusili Rusi s splošnim naskokom osvojiti zadržane in z zemeljskimi nasipi utrjene turške postojanke, zlasti obdede redute Grivice, ki sta bili ključ do zavzeja Plevne. Turki so mogli tedaj postaviti 49 bataljonov v boj, v najboljšem slučaju 40.000 moč s 60 topovi. Rusi pa so poslali proti njim 120.000 moč, 424 poljskih in 20 obležnih topov. Pusi so dobro poznali odporno silo svojega nasprotnika in so se skrbno pripravljali na naskok. Ponoči 7. septembra so se približali turškim postojankam na 400 korakov in njih pehota se je zgrebla. Drugo jutro so pričeli z morilnim streljanjem iz topov in so napreli z divizijo generala Skobeleva napadli turške postojanke, ki jih je branilo le pet bataljonov. Ruski naskok se je v glavni smeri popolnoma porušil in se ni razbil le ob pozivnem turškem odporu, ampak zlasti ob protinaskokih Turkov. Kljub številni premoči nasprotnika so Turki naslednje dni še vedno upirali protinaskoke. Razčeselo se je morilno klanje, v teku katerega se je šele četrsti dan

srečilo dvema rumunskima in eni ruski diviziji, da so se polastile po ponovnem umikanju ene griviške redute. Ampak Turki niso obupali in so skušali še tisto noč četrtega bojnega dne, nazaj osvojiti izgubljeno griviško reduto. Ni se jim posrečilo. Toda Rusi so bili že tako oslabljeni, da so peti dan strašnega klanja kljub svoji številni premoči zamenjali vlogo napadalca z vlogo branitelja, dočim so razvili Turki skoro neverjetno silo. Vihar 33 bataljonov je grmel čez odprto krajino proti griviškim reduci, v kateri sta se utaborili dve ruski diviziji, med temi diviziji slavnega Skobeleva. Rusi so obsuli naskakovalce z uničujočim ognjem. Ampak nevzdržan je bil krasni turški naskok in nezmagljivo je bilo njih bajno preziranje smrti. Rusi so se morali umakniti v begu in zapustiti tisti košček, ki so ga bili osvojili. Izgubili so petdnevno bitko in na bojišču je obležalo 15.000 njihovih vojakov.

Taki so bili turški vojaki pred tridesetimi leti. Ali je možno, da so se v razmeroma kratki dobi tako izpremenili kakor nam jih kaže kirkiliška bitka? Gotovo ne; pač pa trpi turška armada vsled drugih okoliščin. Za enega prvih razlogov oslabljenja turške armade navajajo, da turška armada v sednjih bojih ni več enotna, ni več izključno turška, pač pa je vsaj petina ali pa še več njenih vojakov neturške narodnosti in nemohamedanske vere. In ti vojaki se bjejo po sili in vsekako skušajo naravnost oslabilo silo turške armade v boju, kakor je razvidno iz bolgarskih poročil. Ti neturški vojaki niso le svinčena teža za prožnost turške armade, ampak še več: kakor kažejo znamenja, se niso le malomarno in prisiljeno bili, temveč so naravnost hotoma skušali pogubiti turško armado.

BITKA PRI KUMANOVU.

Iz Belgrada poročajo uradno podrobnosti o krvavi bitki pri Kumanovu: Srbske čete, ki so se udeležile bitke pri Kumanovu, so štejele 35.000 moč, 18. in 7. infanterijski polk sta šla prva v ogenj in prisilila 500 Arnavtov, da so se udali. Arnavti so vzlic temu, da so dali znak za predajo, streljali v oddaljenosti 15 korakov na srbske čete. Vnelo se je strahotno krvavo klanje, v katerem so imeli Srbi velikanske izgube, a bili so tudi vsi Arnavti pobiti. Prosto-voljci so odbili napad turške kavalerije. Boj je trajal dva dni. Pri umikanju so Turki in Arnavti postavili zapreke v Kumanovu, a končno so jih srbske čete le razpodile v beg. Srbske čete so dobile vsega skupaj 30 topov. Med padlimi srbskimi vojniki pri Kumanovu je mnogo belgrajskih oficirjev in vojakov ter tudi več štabnih oficirjev. V petek so pripeljali v Belgrad 324 ranjencev iz zahodnih bojišč in 578 ranjencev izpred Kumanove. Izgube srbskih čet znašajo 2000 mrtvih in 900 ranjencev, Turki imajo 800 mrtvih. Število turških ranjencev še ni znano. Srbski ranjenci pripovedujejo, da so imeli Srbi največ izgub pri naskoku vrhov, ki jih je branila turška artiljerija in ki so jih mo-

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

Moj poskus se je obnesel. Ko sva vstopila v hotel, sem opazil, da se je kočijaž, ki je stal pred hotelom, zdrznil in nepremično gledal Franklina. Bil je voznik, ki je peljal gospoda in gospo James Pope na Madison-Square. In ko sva šla mimo vratarja, mi je pomežiknil, češ »Da, zelo podoben mu je!«

Toda resničen dokaz njegove identitete mi je podal šele blagajnik. Vstopil sem bil v pisarno in naprosil Franklina, naj me počaka pred durmi. Stal je prav tam, kjer je čakal gospod James Pope, na svojo sopogo, ki je plačevala račun. Neopazeno sem opozoril blagajnika na postavko, ki je slonela od durih. Mož je skočil kvišku: »To je pa gospod Pope!« je vzkliknil k sreči tako tiho, da ga Franklin ni razumel. »Da, prav tako nemirne kretnje ima, enake brke — le plašč je drugačen.« — Kaj govorite, — sem dejal, — to je vendar gospod Franklin Van Burnam. Sanjate.« Toda vendar le tisti, se je oglasil odgovor v zadregi. »Pri-zasliševanju sem sicer dobro videl oba brata, toda nobeden se mi ni zdel podoben onemu skrivnostnemu gostu. Zdaj, ko stoj tu, pa Vam rečem, da je mnogo sličnejši gospodu Jamesu Popu nego njegov brat.«

Skomizgnil sem z rameni in dejal, da je to neumnost, ki jo lahko obdrži zase. Zapustila sva nato hotel, spotoma sem se kazal zelo nevoljnega. Seveda skrivaj sem bil presrečen, da se mi je tako posrečila identifikacija krivca. Trdno sem se odločil še za nadaljne korake, da se trdno uverim, kdo bi bil umoril mlado gospo Van Burnamovo.

Najprej mi je bilo dognati, kaj je nagibalo Franklina k temu, da je želel smrt gospe Van Burnamovi. Pri zasliševanju ni kazal nikakega sovraštva do svoje svakinje. Rečem, navidez

ni bilo nobenega vzroka, da bi bil smrtno sovražil ubogo žensko; toda detektiv se ne ustrašimo take navideznosti. Trdno sem bil prepričan, da sta Franklin Van Burnam in gospod James Pope ena in ista oseba, in ker v New Yorku nisem ničesar več razkril, sem iskal zunaj mesta. Kakor sem nerad zapustil New York, — posebno ker mi ni bilo do tega, da Vas zapustim iz vidika, miss Butterworth — sem se odpeljal le v Four-Corners, kraj, kjer je Howard pred tremi leti spoznal svojo sopogo. Pred odhodom sem poučil mladega moža o tekočih zadevah v mestu in mu posebno zabičal, naj dobro pazi na Vas, miss Butterworth. Toda upošteval ni dovolj Vaše vstrajnosti. Ni mi vedel drugega povedati, nego to, da ste pridno obiskovali gospodično Spicerjevo, a tega mi ni bilo treba praviti.

Naj Vam povem, kar sem izvedel v Four-Cornerju? Mislim, da veste vse prav tako dobro kot jaz.

— Nič ne škoduje, — sem odgovorila z občudovanjem vredno odločnostjo. Nič nisem vedela, kaj mi je imel povedati, toda mislila sem si, da ni s tem, kar sem vedela jaz, v nobeni vezi. — Velike vrednosti je zame, če ponovite vse podrobnosti. Ne prihranite najneznatnejšega; prav rada bom čula vse, kar že vem, še enkrat potrjeno iz Vaših ust.

— No, morda Vam bom povedal tudi kaj novega, miss Butterworth. Zakaj za časa svojega ivanja v Four-Cornerju nisem videl tam ne Vas ne Vaše služkinje, iz česar sklepam, da ste zbirali gradivo v mestu in sicer pri svojih znanih, ki ste jih tako pogosto počaščali s svojimi obiski.

Four-Corner je krasno mesto v južnem delu Vermonta. Tu se je seznanil pred tremi leti Howard Van Burnam z gospodično Stapelton. Tedaj je živela Luiza Stapelton v rodbini gospoda Harrisona kot družabnica njegove bolne hčere.

Zdaj sem šele umela, v kakšno zvezo je

bil spravljen stari detektiv moje obiske pri gosposodi Spicerjevi z lastnimi razkritji, zakaj gosposodična Spicer je bila dobra prijateljica rodbine Harrison. In vedno bolj me je veselilo presenečenje, ki je čakalo prebrisanca.

— Služba ji je ugajala ker je ljubila možsko družbo in za tako je bila v tej hiši prilika redka. Sicer je zdravnik bolni gosposodični Harrison priporočal razvedrilo in prihajali so semintja prijatelji na obisk. Tako je spoznala gosposodična Stapelton Howarda Van Burnama.

Izvedel sem še celo vrsto drugih podrobnosti, ki niso bile tu nikomur znane. Predvsem: mlada deklica nikakor ni ljubila Howarda tako, kot jo je ljubil on. Že prvi hip je bila mlademu možu izredno všeč; komaj dva tedna po prvem snidenju ji je povedal, da jo poroči. Bila je vesela, toda v vsem mestecu ni nihče verjel, da ga resnično ljubi, — ko je nenadoma nastopil v družbi Franklin Van Burnam. Od tega trenutka je popolnoma izpremenila svoje vedenje, bila je mnogo lepša in krasnejša. Howardova ljubezen je dosegla vrhunec. In nikakor se ne da tajiti, da je bil tudi Franklin dovteten za lenoto mlade deklice; četudi je vedel, da je bila zaročenka njegovega brata. Da, kratek čas je celo popolnoma izgubil glavo. Mogoče ga je mlada deklica bodrila z nadami, zakaj vse mestece je bilo enega mnenja, da gosposodična Stapelton ni bila zelo natančna v tej zadevi. Gotovo je, da ji je Franklin premagan od strasti pisal pismo, v katerem je razkril z ognjenimi besedami svojo ljubezen. Mnogo sem čul o tem pismu, preden sem ga iztaknil. Vse je sodilo, da je bila mlada deklica pripravljena pustiti Howarda in poročiti Franklina, če bi se bil leta razodel svojemu bratu. Toda te srčnosti ni imel. Pismo samo, četudi zelo strastno pisano, ni kazalo, da bi imel Franklin namen, zvezati se z njo tesneje kot s svaštvom. Ko je pisal o svoji ljubezni, je že tudi sporečil, da se mora z ozirom na brata odreči. Toda končalo se je bilo dobro, zakaj kmalu potem je

Franklin zapustil Four-Corner, kamor se je bil vrnil le še enkrat in sicer na poročni dan svoje brata. A mlada deklica ni bila tako pametna kot Franklin.

Franklinu ni mogla odpustiti, ker ni sledil svoji ljubezni in smrtno sovraštvo do njega je vzkliklo v njenem srcu. Odločila se je sicer za zakon s Howardom, ker si je od te zveze obetala denarnega in družabnega blagostanja. Te misli pa je zaupala le mlademu njej popolnoma vdanemu dekletu, ki je poznalo njene najskrivnejše želje in načrte.

Ni mi bilo težko poiskati to mlado osebo z imenom Jeane Pigot, še lažje pa mi je bilo izvedeti od nje vse, kar je sama vedela o gospe Van Burnamovi. Dalje časa je bila pri gospodu Harrison za hišno in kot taka je proti plačilu skrivaj večkrat napravila kako uslugo mladi gosposodični Stapelton. Tako mi je povedala vse podrobnosti razgovora, ki ga je imela gosposodična Stapelton na dan svoje poroke s Franklinom Van Burnamom. Sestanek se je vršil na vrtu gospoda Harrisona in nihče ne bi bil smel biti navzoč. Toda dekle, ki je sestanek omogočilo, je hotelo ostati v bližini; tako se ji je posrečilo izvedeti vse, kar sta tedaj govorila Franklin Van Burnam in gosposodična Stapelton.

Gospod Van Burnam jo je prosil, da bi mu vrnila edino pismo, ki ga ji je bil pisal. Gosposodična Stapelton se je branila; vrniti mu ga je hotela šele tedaj, če bo rodbina Howardova na njegovo prošnjo zakon priznala in jo njegov oče sprejme v svojo hišo. To pa je bilo več, nego je smel obljubiti. Kakor ji je bil povedal, je poskusil že vse, da bi premagal upor rodbine; toda dosegel je le to, da se je sedaj hudoval oče tudi nanj. Druga ženska bi se bila s takim pojasnilom zadovoljila in bi mirno čakala, da se tast omeha. Toda Luiza Stapelton se je bala, da bi Franklin, čim dobi svoje pismo nazaj, za njen sprejem v rodbino ničesar ne storil in ji morda celo nasprotoval.

(Dalje.)

rali zavzeti z bajonetnim naskokom. Se le ko so padle te pozicije, je stopila v akcijo srbska artiljerija in je vprizorila med turškimi četami naravnost mesarsko klanje. Še nepotrjena poročila pravijo, da je arnavtski voditelj Isa Boletina izdal srbsko armado in jo zapustil, njega kakor tudi veliko število Albancev so Srbi umorili.

Revolta v ruski črnomoški mornarici.

Neposredni udeležnik revolte ruskih mornarjev črnomoškega brodogoja piše:

Mornarje ruskega črnomoškega brodogoja so njih oblasti nečloveško mučile in jim nalagale v službi neznosna opravila. Med mornarji je zato že dalj časa vrela in posamezni so se nekaterikrat obrnili na vojaško socialno demokratsko skupino, da ne morejo dalje prenašati tega ravnanja in so pripravljeni začeti z uporom v brodogoju. Vodstvo upora naj bi prevzela socialna demokratska vojaška organizacija v Sebastopolu.

Organizacija je mornarjem predlagala, naj pošlje vsaka ladja delegate, ki se bodo posvetovali o položaju. Vključ vsem policijskim oviram se je zbralo na zborovanju 31 delegatov. Od organizacije pooblaščen sodrug je pojasnjeval pogoje, pod katerimi se bodo morali mornarji boriti, in je pripovedoval o splošnem proletarskem gibanju v Rusiji. Nato je bilo glasovanje o uporu. Večina je sprejela stališče socialno demokratske organizacije, ki se je v tedanjem položaju izjavila proti uporu. Organizacija je utemeljila svoje stališče s tem, da na eni strani uspehi socialno demokratske propagande niso bili na vseh ladjah tako zadovoljivi kakor na ladjah, ki je bila glavna začetnica misli upora. Na drugi strani se je poudarjalo, da ruski proletarijat, ki se je pred kratkim vnovič začel gibati, ne more podpirati pomorščakov; zato gibanje bi se upor vsakega izjavilo. Moralni in agitatorični pomen upora bi veljal neštete žrtve, ker bi vlada v sili potopila ali uničila uporno ladjo.

Za predlog upora na oklopnicah *** je glasovalo le sedem ljudi, med temi jih je bilo pet z ladje ***. Ostalih 24 delegatov se je izreklo proti uporu.

Na shodu so izrekli zahteve moštva: izboljšanje hrane, človeško ravnanje, odprava revizorjev (upraviteljev živila), plača 30 rubljev dosluženi mornarjem in več drugih, čisto krajevnih zahtev.

Ko je bil predlog za upor odklonjen, so sklenili, da vodijo široko agitacijo med pomorščaki in vojniki, da ustanove lasten list in se združijo s socialno demokratskimi organizacijami v Rusiji.

Prve dni meseca junija je brodogoj odplul k otoku Tendra, da izvaja strelne vaje. Takoj prvi dan, ko je šlo moštvo na suho, so sklicali pomorščaki shod s tisoč udeležniki. Ko se je moštvo vrnilo na ladje, so nekateri vohuni poročali svojim poveljnikom o shodu.

Sredi junija je priplula eskadra v Carigrad. Začele so se aretacije na ladjah in na obrežju, vsega skupaj so aretirali trideset oseb iz srede pomorščakov in inteligence. Na »Zlatoustu« so spravljali mornarji aretacije v zvezo z denunciacijami provokatorja Birjukova in v noči 21. junija sta ga vrgla dva mornarja v morje, ko so dobili mrtvo truplo in ga razteleseli, so aretirali vse moštvo. Nekaj dni so zbirali aretirance, izbrali so jih sto in jih dali v ječo. Tisti čas so prišli na ladjo »Poročnik Sacarenny« mornarja s prepovedanimi spisi. Na križarki »Kogut« pa se je pripetilo naslednje: Ladjin poveljnik je surovo zmerjal moštvo in dejal: »Tako nažrte gobce imate, pa ste še nezadovoljni s hrano!« Ko je prišlo opoldne, je bilo meso, kakor navadno, neuzbitno in za juho so bile pomije. Moštvo se je razburilo in je vrglo hrano v morje. Izvršile so se nove aretacije; moštvo ni hotelo dovoliti aretacij, poklicali so

na pomoč cel pešpolk in aretirali so slehernega, proti kateremu so gojili le najmanjšo sumnjo. Sebastopolsko vojaško organizacijo so razsuli in pogumno razpoloženje med svobodnimi pomorščaki se ni moglo izrabiti.

Ljubljana in Kranjsko.

— Cenjene naročnike opozarjamo, da priložimo jutrišnji številki poštne položnice, katerih naj se blagovolijo čimprej poslužiti, da se jim ne ustavi list. Za nove naročnike velja, da se naroče lahko na »Zarja« z vsakim dnem v mesecu, ampak naročnino naj zavoljo točnejšega poslovanja uredite tako, da se izteče koncem meseca.

— Zaupnikom vseh organizacij polagamo prav toplo na srce, da izkoristijo sedanji čas, ko se je vsled vojne na Balkanu povzdignil interes za čitanje, za intenzivnejšo agitacijo. Nacionalistično časopisje vseh barv izrablja balkansko vojno za nezmerno nacionalistično propagando in podpira to svoje delo z zavitiimi, pretiranimi in preganjanimi poročili. Opozorjajte delavce na zanesljive in objektivne informacije, ki jih o balkanski vojni objavlja »Zarja«!

— Afera Hainer — Ubogi Urban. V petek 25. t. m. bi bila imela biti obnovna razprava v znani aferi klerikalnega notarja Hainerja. Glavna priča v tej aferi Zupančič ali »Ubogi Urban« je po svojem zastopniku dr. Slancu nastopil dokaz resnice, da ga je tudi notar Hainer usodepolnega dne res nagovarjal h krivemu pričevanju. Kakor znano, je okrajno sodišče v Kostanjevici pri obnovni razpravi že v toliko ugodilo, da Zupančič notarija ni ovadil (ko je tudi samega sebe ovadil) iz zlobnega namena, marveč v dobri veri, da ga je notar res tudi tisti dan, ki je stavljen pod obtožbo, nagovarjal h krivemu pričevanju. Pa »Ubogi Urban« hoče nasopiti tudi dokaz vrjetnosti oziroma resnice po pričah. O tem dokazu ima razpravljati okrajno sodišče, kot druga instanca. Razprava določena na 25. t. m. pa se je preložila na nedoločen čas.

— Brezbriznost novomeške uprave. Iz Novega mesta nam poročajo: Zdaj ko grade belokranjsko železnico, šele prav vidimo, kako malo se mestna uprava briga za interese mesta in javnega prometa. Na najbolje obljubljeni cesti iz mesta na kolodvor grade, kakor je »Zarja« že poročala, železniški predor, ki na dveh krajih prereže cesto in sicer slučajno ravno na najbolj zoženih krajih. Na teh krajih se je cesta do polovice morala zapreti, ker se ondi vrši podobokovanje predora oziroma ceste nad njim. Pa dasiravno bi to delo moralo biti že pred dvema mesecema gotovo, ga zavlačuje podjetje Samohrd, kakor je videti, na brezkončni čas. Čim bolj se bliža za tako zgradbo neugodni čas, tem manj je delavcev, a podjetje ne oziroga se na javni promet zapira cesto na drugem koncu, ko še na enem ni delo gotovo. Tudi je podjetje pustilo zdaj edini hodnik pri mestnem parku založiti s kamenjem ravno na mestu, kjer je zaprlo tudi cesto, tako, da se pešci ne morejo nikamor ogniti pred vozovi. In vse to gleda novomeška uprava z nezasišano brezbriznostjo. Pa še več. Spodej ob Krki je takozvana Loka, kjer so prešičji seljovi. Tod skozi vodi javna pot od starega mostu proti vasi Čegelnici. Kakšna je ta pot izpočetka med ograjami, to bi vnanjci ne verjeli, a je ne vidijo. Pot v zadnji hribovski vasi je še zlato proti tej škandalozni poti v dolenski metropoli. Ali glavni škandal je videti na Loku sami. Podjetje Samohrd, ki tukaj gradi podstavke za železniški most, je to pot tako izpridilo, da se vozovi udirajo čez kolese v blato in lužo. Za pešce pa sploh pota ni več, ker je vse založeno z materijalom. Ta pot je edina, ki služi tudi za izlet ob Krki. Ali zanjo se nihče ne briga. Mestni župan nima časa, drugi pa za kaj takega sploh nimajo potreb ne smisla.

— Milijonske sleparije krakovskega trgovca. V Krakovu na Galiskem so aretirali v petek trgovca Jožefa Olkusznika zavoljo velikanskih sleparij, ki so se deloma raztezale tudi na

Kranjsko. Olkusznik je bil svoj čas hiranilnični uradnik v Wieliczki, a je bil vsled poverljivosti odpuščen in zaprt na mesec dni ječe. Pozneje je bil tajnik državnega poslanca Reya in bivšega poslanca Czeczca, a je bil vsled finančnih nerednosti odslovljen tudi iz te službe. Tedaj je videl, da mora začeti na lastno pest, otvoril je trgovsko agenturo v Krakovu, osnoval stavbeno konzorcij v družbi z bogatimi trgovci in si dal od svojih tovarišev eskomptirati menice v višini 400.000 kron, katerih ni mogel plačati. Na Kranjskem je kupil graščino Prečno (Brettenau) pri Novem mestu in ponudil svojim upnikom, da zavarujejo svoje terjatve na posestvu; a izkazalo se je, da je posestvo visoko preobremenjeno nad svojo resnično vrednost. Vsled sleparskih manipulacij Olkusznika je oškodovanih tudi na Kranjskem več spekulantov: žrtve njegovih goljufij je tudi Ivovski nadškof Bandurski. Olkusznikova pasiva znašajo nad poldrug milijon kron.

— Krščanski socialisti za delavce pri zgradbi belokranjske železnice. Iz Novega mesta nam poročajo: Kmalu bo že leto, odkar so v prvi vrsti slovenski klerikalci izvalili iz vseh krajev na stotine delavcev deloma na Dolensko, deloma v Belo Krajino k zgradbi belokranjske železnice. Ljudje so prišli, pa dela ni bilo. Stradali so po cele mesece ter se, če ni šlo drugače, tudi s silo preživeli. Šele okolo Velike noči se je pomaloma delo pričelo. Pa kako so bili plačani? Po 2 K, posebno dobri delavci so prišli na 3 K na dan brez vsega drugega. Slovansko podjetje Samohrd je čutilo do slovanskega brata-delavca toliko sočutja, da je delavce primoralo si nakupiti orodje, če so hoteli priti v delo k tej slovanski tvrdki. In kaj je uganjal Lončarič v Beli Krajini s svojimi delavci. Preležano staro blago je zaračunal še enkrat dražje, nego računajo trgovci za dobro, pristno blago. Primoral jih je kupovati živila izključno le v njegovih barakah. Predjemov jim ni dajal, da si delavci niso mogli drugod kaj boljše privoščiti. Koliko bo delavec zaslužil, tega mu ni povedal. Prišel je mesec, z njim obračun, in kaj je dobil delavec od svojega trdega dela? V največ slučajih se je mesečni obračun tako iztekel, da je delavec ostal podjetniku še — dolžan. Kakšno blago jim je dajal za hrano, to je dovolj znano. Črvido slanino, plesnive makarone, po več let star gobav fižol itd. Blago je prišlo od klerikalne Gospodarske zveze in sicer vse tisto blago, ki je tamkaj že leta in leta trohnelo in ga drugim niso mogli prodati. Koliko delavcev je vsled tega zbolelo, kaj so ti reveži ob pomanjkanju vode po leti pretrpeli, to vedo povedati trpinji sami. Skratka, taki škandali in sicer javni škandali izkoriščanja ubogega delavca, kot so se tukaj vršili in se na celi tej progi še danes vrše, ni bilo doslej še na nobeni najslabši železnici. In zdaj, da vidite, kakšno srce imajo krščanski socialisti do delavca, povejmo še glavno poglavje k temu evangeliju. V Novem mestu izhaja klerikalni list »Dolenske Novice«. List je lokalnega pomena in kot tak bi se imel v prvi vrsti brigati za zgoraj omenjene razmere, vsaj se dogajajo takorekoč pred očmi redakcije tega katoliškega lističa. Toda čujte in strmite, ta pobožni listič ni imel ves čas, skozi celo leto ob glavni seziji dela pri železnici niti ene besedice za škandalozne razmere delavcev. Pa glejte! Zdaj pa, ko se vsled jesenskega vremena in zime na celi progi le še za silo dela, ko so razmere vendar vsaj deloma izboljšale, zdaj je ta katoliški listič kar naenkrat začutil potrebo, brigati se tudi za delavce. V eni zadnjih številkih namreč piše, da se veliko čuje o škandaloznih razmerah med železniškimi delavci, ker prihaja uredništvu vedno več pritožb, da bode v prihodnih številkah prišlo podjetnike, delavske pijavke za ušesa. Čudili smo se temu pogumu, če tudi se je že pozno pojavil. Čudili smo se, ker smo vedeli, da morajo »Dolenske Novice« v prvi vrsti prijeti Lončariča za kosmata ušesa; Lončarič pa je klerikalec. V drugi vrsti bode list moral prijeti češko podjetje Samohrd; a to podjetje ima več postranskih vezi z zastopniki ka-

toliške tiskarne v Novem mestu. Z veliko nestrpnostjo smo pričakovali ta čudež, ko bo klerikalni listič prijel svoje lastne ljudi in postrani prijatelje za ušesa. Izšla je številka »Dol. Novice« v njej notica, ki se peča z belokranjsko železnico. In res se je zgodil velik čudež. Listič, ki se je v predzadnji številki repenčil, kako bo lomastil po podjetnikih, zaradi delavskih razmer, je to svojo obljubo izpolnil tako, da je v dotični notici poln slavošpeva posebno na naslov Lončariča. Dovolite samo en stavek: »Sploh nastopa Lončaričevo podjetje tako odlično in uspešno, da vživa vseskozi splošno priznanje in zadovoljnost.« Mislimo, da sprito takih škandaloznih dejstev ni treba nobenega drugega komentarija. Pač pa se k temu čudežu iz nekega drugega razloga vrnemo še nazaj.

— Umrli so v Ljubljani: Marija Dolenc, žena dinarja, 49 let. — Terezija Kantušer, postrežnica, 42 let. — Jernej Vrečar, bivši strojarski pomočnik, 85 let. — Jožef Kralj, skladiščni delavec, 42 let. — Karel Kavčič, strojarski pomočnik, 59 let. — Gabrijela Pregelj, vdova zidarskega polirja, 32 let.

— Zdravstveno stanje mestne občine Ljubljane. Od 13. do 19. t. m. je bilo 19 novorojencev in 1 mrtvorojenec. Umrlo jih je 18, med temi 7 domačinov in 11 tujcev, in sicer za jetiko 1, vsled mrtvoda 1, 16 pa za različnimi boleznimi. Za tifuzom je zbolel 1, za egiptovsko očesno boleznijo 2.

— S trebihom za kruhom. V petek se je odpeljalo za južnega kolodvora v Ameriko 90 Slovencev in 40 Hrvatov; v Zagreb je šlo 35 Kočevarjev.

— Pozor pred ogrsko razredno loterijo! Znano je, da ogrski kolektanti skušajo z vsemi sredstvi spečati srečke ogrske razredne loterije tudi na Kranjskem in se v dosegu svojega namena poslužujejo celo zavitekov z napačnimi naslovi. Občinstvo se svari pred nakupom omenjenih srečk. Neprijetne posledice protipostavne nabave teh srečk so, kar je bilo že večkrat objavljeno, da se srečke zaplenijo, morebitni dobitki zapadejo v korist države, poleg tega pa mnoga zamudna pota ter občutljive denarne kazni. Zatorej ne naročate srečk ogrske razredne loterije, ako jih pa dobite brez naročila, uničite ali pa izročite jih finančni oblasti.

— Za tisoč kron okrađen. Dne 22. t. m. na semanju dan je šel Jože Brulc, doma iz Regerčvsi, iz Kandiše proti domu. Na potu je opazil, da mu je denarnica s 1000 kronami izginila. Denar je bil v bankovcih po 100, 50, 20 in 10 kron.

— Izgubljeno in najdeno. Neki gospod je izgubil rumeno usnjato denarnico, v kateri je imel čez 50 K denarja; neka gđ. pa denarnico z manjšo vsoto. — Policijski stražnik Franc Jurčič je izgubil zlat prstan z rdečim kamnom. — Najden je zastavni listek, na katerem je zastavljena dolga zlata verižica.

— Kinematograf Ideal. Danes zadnji dan izbornega sporeda. Silajna drama »Strah pred bodočnostjo« je polna učinkovitih momentov. Ostalih pet slik so samo ameriški fabrikat in prve vrste. Film vojne še ni došel; v nadomestilo se kaže film peterskega vladarja balkanskih držav. Velezanimivo.

Stajersko.

— Nezgoda hlapca. V četrtek dne 24. t. m. so pri posestniku Dobrajcu pri Sv. Primožu pri St. Jerneju ob juž. žel. mlatili detelo na stroj. Ko so bili že popolnoma gotovi, je utaknil hlapec roko v stroj; nekdo je stroj zasukal in hlapec je odtrgal sredinec desne roke popolnoma in mu zmečkal celo dlan. Danes ga je pripeljal Dobrajc v celjsko bolnišnico, kjer mu bodo skoraj gotovo morali roko odrezati. Siromak se ne bo mogel več kruha služiti in naši gospodje ministri ne dajo ljudstvu starostnega zavarovanja, da bi se siromaku pomagalo v bedi.

Koroško.

— Klerikalni gospodarski polom. Javna eksekucijska prodaja rudnika Sonnberg, last tvrdke Kayser-Palese je bila razpisana na to-

LAZAR LAZAREVIČ:

To pozlati ljudstvo.*

Kotlar Blagoje nestrpno čaka na bregu Donave, da dospje parnik, ki vendar že pripelje njegovega sina. Pisali so mu, da so sina v turški vojni ranili, ampak neznatno. S stotnikom, ki težko pričakuje svoje žene in novorojenega otroka, odide v gostilno, da prijebi čas do prihoda ladje.

Mimo gre hromec. Kotlar vprašuje stotnika:

»Ali ste videli tega z nogo?«
»Koga z nogo?«
»No, moža brez noge.«
»Kateriga moža brez noge?«
»Ej, tega z leseno nogo.«
»Koga z leseno nogo?«
»Za vruga, tega z leseno nogo, ki so mu jo zdravniki odžagali.«

»In zakaj so mu jo odžagali?«
»Pravijo, da bi bil drugače umrl za rano, ki jo je dobil pri Javorju. Zato so mu vzeli nogo in zdaj hodi brez noge. Ali ne poznate moža?«
»Ne vem,« odvrne stotnik, »nisem ga videl.«

»Ampak saj vedno prosjači pred cerkvijo!«
»Hm!«
»O, moj Bog,« pravi Blagoje in se strese. »Kaka gromada nesrečel! Stokrat boljše smrti! Ampak ta si ne stori nič, samo da živi! In vrhu tega še kadil! Pravi, da mu popolnoma nič ne škodil!«

»Seveda ne.«
»Samo to mi ne ugaja, da prosjači!«

* Zdravnik Lazarevič, najpomembnejši srbski pisatelj, riše v pretresljivi sliki bedo srbskih vojnih invalidov. Primerno bi bilo, da se v sedanjem času slika razširi z letaki med balkanskimi narodi in drugod, koder trobatajo hozano vojnemu klanju.

»No, jesti vendar mora.«

»Vem. Toda če je izgubil v vojni nogo, mu jo morajo nadomestiti. Prijateljsko bi mu morali reči takole: Tu vzemi, bratec! Hvala ti, da si prelivaj za nas svojo kri in podobno. Človek je vendar — saj vidimo — prišel ob nogo, hodi z bergljo! Treba mu je jesti in piti. Seveda bi tudi rad pipo tobaka — saj smo ljudje!«

Stotnik skuša poučiti kotlarja, da je že dovolj sreče, če se prelje kri za domovino. Ampak kotlar smatra vseeno za strašno:

»Človek hoče kruha! Ali naj prosjači? Mora! Orati ne more, kopati ne more. In marsikdaj si niti ne naprosjači kaj posebnega!«

Slednjič zaspi kotlar. Ladja pripluje. Vojak brez desne noge in leve roke se priplazi. Blagoja zbude; njegov sin je tu. Plane na obrežje. Slednjič vidi pohabljenca. Zgrudi se nezavesten. Ko se zave, objame sina — dolgo in oprezno:

»Hvala Bogu, da si le živ! Potem bo še vse dobro! To tu — in z roko tipa po berglji — ti ljudstvo pozlati. Ali ni tako, brat?«

Naglo ganjeni darujejo okoli stoječi bogate darove.

Pohabljenec se neprenehoma zahvaljuje. Plaka.

»Olejte ga no!« vzklikne Blagoje. »Zaradi take malenkosti plakati! Kaj pa je na vseh stvari! Noga! Ha, ha! Vse to zopet — kmalu bi bil dejal: »zraste«, ampak prekinil se je. »Vse to zopet... Ampak ali ti nisem rekel: Vse to ti ljudstvo pozlati!«

Blagoje je še nekaj časa govoril: »Vse to ljudstvo pozlati, potem pa je okrenil: »Vse to ti povrne Bog.« Slednjič se je vdal pijati in je kmalu umrl. Njegov sin pa dobiva pokojnino iz invalidnega zaklada in — prosjači.

Slovenski jezik in gledališče.

(Predavanje Otona Župančiča.)

Zdi se mi, da bi nosil vodo v Savo, ako bi na dolgo in široko razlagal, kak pomen ima gledališče za jezikovno kulturo. Po vsem svetu so gledališča praktična šola lepega, vzornega jezika, in to bi moralo biti gledališče zlasti pri nas, ki nas v tem oziru ovirajo razmere vse drugače nego druge narode. Koliko časa, koliko duševne moči ki ga porabi Nemec, Francoz, Rus za proučevanje svojega jezika, potrat pri nas izobraženec z nemščino, ki nas vsled tega čimdalje bolj prepaja s svojim duhom, tako da pišejo pogostoma naši ljudje slog, umeven samo človeku, ki pozna nemščino. Da, prišli smo v tem tako daleč — in to bi vam lahko dokazal — da velja pri nas za sramoto, ako kdo ne zna pravilne nemščine, da pa mirno trpimo celo pri inteligentnih najhujše napake v slovenskem jeziku. Gledališče bi bila pri nas tista praktična šola, kjer bi Slovenec poslušal vsaj dve, dve uri in pol vzdržema svoj jezik čist in nepokvarjen, prost vseh tistih primesti in potvar, ki mu bijejo v vsakdanjem življenju na uho. Vzrokov, zakaj pri nas gledališče ni vršilo te važne naloge, je precej, ne bom jih omenjal na tem mestu; vendar sem preverjen, da bi se dal ta nedostatek z vztrajnim, sistematičnim delom odpraviti, ne v enem tednu, tudi v enem mesecu ne, pač pa v eni, dveh sezonah; o tem sem preverjen, in zato sem se lotil v tej smeri dela z vso vno in z vso svojo skromno zmoglostjo.

No, takoj izpočetka sem naletel na tak odpor, da se je morala intencenda, ki ni prevzela naloge, da bi po sili praznila hišo, odločiti, da uvede vsled pritiska ljubljanskega občinstva na našem odru zopet izgovorjavo na 1. namestu na v, ali na u kakor kdo hoče — dasi je prepričana prej ko slej, da je bila na pravem potu.

Pripetil se je paradoksen slučaj, da je ro-

jen elovecki govori izza mlada l, branil izgovorjavo na u. Že lansko leto, ko sem bil prevzel gledališko kritiko za »Slovenski Narod«, sem nameraval sprožiti to vprašanje, ki je za naš narod večjega kulturnega in moralnega pomena, nego bi si morebiti pristaže te ali one izreke prvi hip mislil. Zato bi prošil vso gospodo, ki meni, da mora poseči v ta črkarski boj (ki pa ni samo to, kar sem že omenil in bom izkušal v nadaljnjem dokazati) naj se loti svojega dela sine ira et studio in naj ne ometuje še naprej s psovskami nasprotniki, ki se je svojega koraka dobro v svesti, ga ni storil iz nepremišljene kljubovalnosti, marveč si vsaj domišlja, da se je dokopal do svojega sedanjega stališča po resnem in mnogoletnem proučevanju slovenskega jezika, njegovega bistva in zakonov njegovega blagolassia, ker menda pač sme, ne da bi mu mogel kdo očitati megolomanijo.

Torej pristaše elovanja, ki je v prvi mladosti govoril, hodil, pisal, se je odločil v fonetiki za bilabijalni v — ali u, kakor izvolite, do besede mu ravno ni. Tisti l namreč, ki mi je zvenel z našega odra, ni bil pravi naš domači l, slovenski in slovanski l, ki je v tem slučaju poleg u ali v — kakor izvolite — edino opravilno, nego to je bil srednji, nemški l, ki se že zelo nevarno približuje lj-u. To je bil tisti l, radi katerega so že starega Huga med Čehi bolela ušesa, da jim je očital, svojim rojakom, kako pačijo in nemčijo svojo govorico. Videl sem, da je pravi, trdi slovanski l, tisti, ki ga je treba po Trubarju izgovarjati ali za u, ali pa debelo, po bežjaško, ki pravi Vodnik, da ga izrekamo z »jezikom zavalenim« veliki večini našega naroda tuj, našim igralcem neizgovorljiv, in slovanskemu ušesu, kakoršno naj bi bilo tudi naše, spaka in mehkužna precioznost, Courtenay imenuje to slovensko elovanje naravnost dekadentsko. Zato sem mislil, da je edino umestno in opravljeno, zamenjati ga z glasom, ki je našim igralcem domač, ki je razširjen po pretežni večini slovenskega ozemlja in je tudi pravilen —

rek 22. t. m. Ta rudnik je bil usoden za polom klerikalne centralne kase koroških kmetijskih družin in je požrl milijone od revežev prišednega denarja. Klerikalci so stavili ves up na ta rudnik in ga ponujali celo vladi v nakup. Cenili so ga na več milijonov kron. Toda rudnik je bil cenjen komaj na pol milijona in sicer z vsemi poslopji in pritlikinami, in niti za to kupno ceno se ni oglašil v terek niti eden kupec. Javna dražnja je bila prelojena. S tem so splavali vsi upi klerikalnih kolovodij po vodi. Milijoni so šli v farško bisago in ubogi kmečki vlagatelji se lahko obrišejo za svoje težko prišedene groše.

Goriško.

— **Zanikrnost zdravstvenih uradov.** Iz Gorice nam pišejo: Pretečeni mesec je prišla v prvi velika množina pokvarjene koruze. Izdati bi se bila morala prepoved, da koruza ni užitna za ljudi. Namesto tega pa so jo dali razpečati po cele vagone kot zdravo koruzo; večinoma so jo dobili trgovci po Goriškem. In tudi slavno goriško okrajno glavarstvo je šele potem ukrenilo, da je treba koruzo prebarvati, ko so jo trgovci že prodali ljudem za živino. Zgodila bi se bila lahko nesreča, če bi jo bili uživali ljudje, ker bi ugnili nevarno zboleti. Pa tudi trgovci bodo imeli sitnosti, ker niso bili obveščeni, kako naj se koruza pomeša, da je ne bodo vživali ljudje.

— **Kaj uganjajo s hišnimi najemniki.** Iz Nabrežine nam poročajo: Pisali smo že, kakšna stanovanjska mizerija je pri nas. Ampak dasi smo v tem oziru mnogo poskusili, tega pa še nismo slišali, da naj plačujejo hišni najemniki dolgove svojih gospodarjev. Evo nam dokaza! Strojevodja M. Mihevc in I. Kojanec stanujeta pri hišnem gospodarju Iv. Malnerju že dve leti. Mihevc je plačal najemnino prvega septembra kar za dva meseca, to je za september in oktober. Dne 14. septembra pa sta dobila najemnika iz Tržiča (Monfalcone) sodno prepoved, da najemnino ne smeta več plačevati gospodarju, ampak jo morata pošiljati v Tržič notarju. Mihevc in Kojanec sta mislila, da bosta odslej plačevala samo tržičskemu notarju. Ampak okanila sta se! Dne 19. oktobra dobila iz Sežane naslednje pismo: Cenjeni gospod! Najemnina, ki jo imate plačevati od Vašega stanovanja svojemu hišnemu gospodarju Iv. Malner, je bila zarubljena za terjatev mojega klienta Nikolaja Biska, trgovca v Sežani in temu tudi predkazana v poteg. To najemnino imate torej sedaj plačati gospodu Bisku v moje roke. Opoznam Vas torej da mi najpozneje v osmih dneh od danes dalje plačate to najemnino za mesec september in oktober tega leta (K 20: več ali manj mesečno, sploh kolikor plačujete), ker drugače bodem to iztirjal sodnim putem. S spoštovanjem: dr. Rumer.

Sežanski notar torej terja najemnino, ki je že plačana, in preti s sodiščem. In sežanski notar hoče imeti najemnino, ki jo je sodišče odkazalo tržičskemu. Seveda bosta najemnika dokazala, da je najemnina že plačana za dva mese, ca, v bodoče pa da jo bosta pošiljala v Tržič. Ampak žalostno je, da mora najemnik, ki itak plačuje visoko najemnino, še sodna pota in stroške imeti zaradi zaved gospodarja! Ob tej priliki vnovič pozivamo železniško upravo, da poskrbi za zadostna stanovanja, drugače bomo nastopili, da bo gospodi krepko brnelo v lušeh!

Trst.

— **Politični odbor jugoslovanske socialne demokratke stranke** v Trstu ima v ponedeljek 28. t. m. ob pol 9. zvečer, važno izredno sejo. Odborniki so naprošeni, da se je udeležijo polnočestvilno.

— **Od Sv. Križa.** Gospod Karel Košuta, načelnik kriškega »Sokola« in pevskega društva »Skala« ne mara odgovarjati »Zarji« na vesti,

zakaj vsi naši slovničarji in fonetiki so ga priznali poleg trdega la za pravilnega in odgovarjajočega duhu našega jezika, in edino primerneje za njegovo današnje razvojno stopnjo... Nikarte, gospoda, ne skomizgajte z rameni in ne odpravljajte teh resnih delavcev na našem kulturnem polju s prezirljivo gesto — češ, »filologi«. Bohorič, Trubar, Vodnik, Metelko, Prešern, Stritar, Strekelj, starina Škrabec — da ne omenim drugih še živih znanstvenikov — to so možje, ki so s tenkim ušesom in globokim čutom poslušali zvok in ritem našega jezika, ne črkogrizi, ki utesnujejo jezik v nerodne okostenele formule, kajti oni so zajemali iz bujne struje živih narodnih govorice, predno so nam podali rezultat v znanstvenih sistemih in učenih razpravah... »Mi smo, Bog ve, mnogo premišljevali...« pravi stari Trubar — in ni častno za nas in naš kulturni nivo, ako bomo tem resnim in častitljivim mislecem priznavali s slavnostnimi govori, spomenicami in spomeniki, njih pomen, kadar pa gre zato, da delamo v njih smislu in duhu, da izrabimo praktično njihovo duševno delo, pometali njih res životvorne ideje brez pomisleka med staro šaro. Mi narod s tako pičlimi tradicijami — res prav nam je treba uganjati tak futurizem, ki pa je, kakor kaže ves razvoj našega govora, pravzaprav nazadnjaštvo. S tem ni rečeno, da se kar na slepo klanjamo avtoritetam, menim če je toliko naših prvih mož v kakem vprašanju enih misli, da bi se mi, njih pritlikavi nasledniki, za katere so si oni trli glavo, vendarle zavedali svoje skromnosti in se vsaj na tihem pohlevno prašali, ali nemara naposled nimajo prav. Naj bi nam stal vedno pred dušo častitljivi rek: »Mi smo, Bog ve, mnogo premišljevali...« Ti ljudje so vtisnili svojo podobno na naše narodne svetlinje, in prazne nam bodo ostale, ako izbrišemo njihove obraze z njih.

Znanstveno je to vprašanje rešeno, in kdor imenuje izgovarjavo na v neslovnično, dijalekt, dokazuje samo, da tega prašanja ni preštudiral, ali da ga ni preštudiral do dna z resno voljo do resnice, nego s trmo in predsodki.

ki jih je priobčila o dejanju in nehanju kriških sokolcev. Tako piše gospod Karel v včerajšnji »Edinosti«. Razume se samoposebi, da je bilo, po mnenju gospoda Košute, laž vse, kar je pisala »Zarja«. In zato pravi možakar, da bi bilo pod njegovo častjo odgovarjati na take laži. Prijeli smo sokolce, ker so bili vredni, prijeli bi jih lahko še bolj. Gospoda Košuto nismo razžalili, marveč one priganjaje, ki so uganjali po Križu lopovska dejanja. In uganjali so jih pa, če gosp. Košuta »Zarji« odgovarja ali ne. Zato bi si bil gospod načelnik in predsednik lahko prihranil izjavo v »Edinosti«, v kateri je pokazal vso svojo duševno mizerijo, s katero razpolaga. In ako je predsednik tak, kaj naj bodo še drugi.

— **Na balkansko bojišče.** V petek se je odpeljalo iz Trsta z grškim parnikom »Samos« nad 500 grških rezervistov. Grki so razvili pred odhodom parnika grško zastavo in zapeli grško narodno himno. Več grških rezervistov je pustilo v Trstu svoje družine in pred vkrcavanjem so se vršili gniljivi prizori poslovitve. Grške žene so klicale odhajajočim: »Na srečno svidenje po zmagi.«

— **Prostovoljno slovo od življenja.** V petek zvečer ob 7. se je zastrupila v Trstu 23letna zasebnica G. Fantuzzijeva s phenilovo kislino. Poklicali so sicer takoj zdravnik, toda pomoč je bila brezuspešna. Fantuzzijeva je tekoma pol ure umrla. Vzrok samomora je neznan. — Ob 10. zvečer pa je skočil iz svojega stanovanja v 5. nadstropju na cesto 23letni mehanik Franc Birca. Samomorilca so našli nezavednega s težkimi poškodbami na cesti. Odpeljali so ga v bolnico, kjer je o polnoči, ne da bi se kaj zavedel, umrl. Tudi pri njem je vzrok samomora neznan.

Zadnje vesti.
Vojna na Balkanu.

TURŠKA KIRKILIŠKA ARMADA IZGUBLJENA?

Dunaj, 28. oktobra. O zasledovanju poražene turške armade pri Kirkilisi poročajo: Bolgarska armada z največjo energijo deluje na to, da obkroži in popolnoma uniči turško armado ob reki Marici in ono, ki se nahaja na begu proti reki Ergeni. Zasledovanje turške armade, ki je bila poražena pri Kirkilisi, se vrši z največjo naglico. Bolgarski armadi se vkljub največjim naporom in neprestanim bojem z bežečimi Turki dovoli samo najnujnejši počitek. Bolgari so vsi do zadnjega prepričani, da je sedaj prišel čas, da se turška armada popolnoma uniči. General Dimitrijevič ne dovoli Turkom nobenega miru, še manj da bi se ojačala in se rešila proti Carigradu. Kirkiliško turško armado čaka zadnji odločilni udarec. Zasledovanje turške armade se vrši od več strani. Desno krilo prodira proti Jenidži in Papaeski, zapadna armada proti Hadrzi, centrum proti Eski Baba in Lule Burgas. Bolgari so dosedaj dospeli do Kavala. Ena kolona levega krila hiti v največji naglici proti Vizir in se bo že jutri postavila nasproti bežečim Turkom. Naloga bolgarske armade je, preprečiti združitev levega in desnega bolgarskega krila in s hudimi napadi od zapadne strani vreči Turke proti Črnemu morju in jih prisiliti h kapitulaciji. Turška Kirkiliška armada se nahaja v obupnem položaju in se bo težko rešila. Operacije pri Drinopolju so v polnem tiru. Že tekom tega tedna bo bolgarska armada prodirala na vsej črti proti Carigradu.

BOLGARSKI PLEN PRI KIRKILISI.

Sofija, 28. oktobra. Pri Kirkilisi so zaplenili Bolgari sedem brzostrelnih baterij z municijo, veliko zalogo patron, 18 poljskih in 12 oblegovanih topov. Vsega skupaj je padlo v bolgarske roke 58 topov.

DRINOPOLJE GORI.

Carigrad, 27. oktobra. »Voss. Ztg.« koročajo: Bolgarske čete so se približale na šest kilometrov pred glavne utrdbe. Obstreljevanje mesa se je začelo. Del Drinopolja gori.

BOJI PRED DRINOPOLJEM.

Carigrad, 27. oktobra. Večerni listi poročajo, da so bili novi hudi boji med bolgarskimi in turškimi četami pred Drinopoljem. Bolgari se pomikajo od vrhov Maraša in so prišli do 1000 metrov pred utrdbe. Turška artiljerija in infanterija sta prizadajali Bolgarom pri tem velikanske izgube. Drinopoljski poveljnik je izdal komunique, v katerem pravi, da vrše turški vojak svoj dolžnost in da so njih boji uspešni. Listi poročajo, da so v dolini Tundže zadržali Turki, da se ni moglo udeležiti bojev 7000 Bolgarov.

OBLEGANJE DRINOPOLJA.

Carigrad, 27. oktobra. Poveljnik v Drinopolju je izdal stroge odredbe o obležnem stanju mesta. Prebivalcem je prepovedano nakupovati večjih množin živil. Starčki in bolniki, ki nimajo za dva meseca živil, kakor tudi sumljive osebe so morale zapustiti mesto. Spособno prebivalstvo bo v silni podpori čete. Osebe, ki razširjajo vznemirljive vesti, se ustrele.

NAZIM-PAŠA V DRINOPOLJU.

Carigrad, 27. oktobra. V petek popoldne je odpotoval v Drinopolje vojni minister Nazim-paša in stavbni minister Salih ter več štabnih oficirjev. Zvečer je prišlo v Carigrad mnogo mohamedanskih družin, starčkov, žen in otrok iz krajev, severno od Drinopolja. Mnogo ranjencev so prepeljali iz Drinopolja v Carigrad.

OBUPEN POLOŽAJ TURŠKE DRINOPOLJSKE ARMADE.

Sofija, 28. oktobra. Turška armada pred Drinopoljem je v obupnem položaju. General Ivanov, oblegovalec Drinopolja, je pozval Turke, naj se udajo; dal jim je 24 ur odloga.

Sofija, 28. oktobra. General Ivanov je naskočil Drinopolje z vsemi svojimi četami. Prišlo je do strašnega klanja. Na obeh straneh so izgube velikanske. Mesto mora pasti vsak hip. Uspeh generalnega naskoka še ni znan.

TRDNJAVA PAŠABUNAR ZAVZETA?

Sofija, 27. oktobra. Uradno še nepotrjena poročila pravijo, da so osvojili Bolgari trdnjavo Pašabunar pri drinopoljskem kolodvoru in so le še štiri kilometre od Drinopolja. Del drinopoljskega mesta je v plamenih. Tukaj so prepričani, da bodo Bolgari tudi Drinopolje osvojili z naskokom.

BOLGARI OSVOJILI TRI FORTE.

London, 28. oktobra. Reuterjev biro poroča iz Sofije: Bolgari so osvojili tri forte in sicer Laraš, kjer so dobili 1800 ujetnikov; Havaras in Sufilar ter kolodvor, ki je pred mestom. Bolgari so Drinopolje popolnoma odrezali od vsake zveze, odločitev pričakujejo prav kmalu.

NEUSPEHI TURŠKIH ČET.

Sofija, 27. oktobra. Kralj Ferdinand je dopel v Mustafa pašo. Turki so prejenjali s streljanjem, bolgarska infanterija je zasedla že skoraj vse važnejše pozicije. Iz turškega letala so metali bombe v bolgarske taborišče, mnogo vojakov je nbitih. Bolgari so zajeli turški vlak v Karagaču, ki je vozil municijo.

GLAVNI STAN BOLGARSKE ARMADE.

Sofija, 28. oktobra. Bolgarski generalni štab se je preselil iz Stare Zagore v Mustafa pašo, ki se sedaj imenuje Ferdinandovo.

ZAVZETJE SKOPLJA.

Belgrad, 28. oktobra. Vojni prefekt v Vranju poroča, da so srbske čete v soboto ob 2. popoldne zavzele Skoplje.

Belgrad, 28. oktobra. V soboto ob 7. zvečer in 20 minut je dospela uradna pritrđitev vesti o zavzetju Skoplja. Tuji konzuli so šli k srbskemu prestolonasledniku in so ga prosili varstva za prebivalstvo.

BREZ BOJA.

Belgrad, 28. oktobra. Turške čete so se že v soboto opoldne umaknile iz Skoplja, tako da so zavzele srbske čete mesto brez boja. V Belgradu je zbudila vest o zavzetju nepopisno veselje. V soboto zvečer so bile velike manifestacije.

SRBSKA ARMADA V SKOPLJU.

Belgrad, 28. oktobra. Ko je korakala srbska armada v Skoplje, je prebivalstvo obšipalo vojake s cveticami in jih obdarovalo z raznimi darili. Srbi so takoj nastavili srbske oblasti.

TURŠKO UMIKANJE.

Belgrad, 28. oktobra. Turki so se umaknili iz Skoplja proti Veleni (Köprüli). Poveljuje jim Zekki paša. Nekaj bataljonov se je baje Srbom ustavilo, da krijejo turško umikanje, pa so jih Srbi po enournem boju zapodili v beg.

SRBSKI RANJENCI.

Belgrad, 28. oktobra. V soboto so pripeljali semkaj 324 ranjencev z zapadnega bojišča in 578 ranjencev iz bitke pri Kumanovu. Ranjenci pripovedujejo o strašnem krvoprelitju pri Kumanovu. Zlasti so padali Srbi pri bajonetnem naskoku. Srbski topovi so tako strašno streljali, da so popolnoma uničili več sovražnih oddelkov.

SRBI IN ALBANCI.

Belgrad, 28. oktobra. V bitki pri Kumanovu so se Srb z vso silo zagnali na albanske oddelke. Padlo je več sto Albancev. Srbi so postrelili veliko število Albancev, ker so baje nameravali prestopiti na turško stran.

ZDRUŽITEV SRBSKE ARMADE S ČRNOGORSKO.

Rieka, 28. oktobra. General srbske armade Živković in črnogorski general Vukotić ste se pri Sjenici združila. Obe armadi prodirata proti Peči.

SKADER NI PADEL.

Cetinje, 28. oktobra. Vesti o padcu Skadra so bile prenačljene. Pogajanja o predaji mesta so v tiru. Na črnogorski poziv na predajo Turki doslej še nišo odgovorili. Črnogorci se pripravljajo na odločilni naskok.

OBLEGANJE SKADRA.

Rieka, 27. oktobra. Južni del armade pod poveljstvom generala Martinoviča je osvojil vse vrhove zahodno od Taraboša. S tem je ogroženo turško glavno stališče. Kakor hitro bo artiljerija prišla v primerno oddaljenost, bodo padle turške utrdbe, če se še tako krepko branijo. Severozahodno od skadrskega jezera so prišle črnogorske čete pod poveljstvom prestolonaslednika Danila do Vrake in so le še 4 do 5 kilometrov od turških nasipov pri Stoju, severno od Skadra. Črnogorci so že v petek pričeli obstreljevati s topovi turške nasipe in taborišča. Na kraljevo povelje bodo označeni četami oni mestni deli in objekti, ki jih ne smejo obstreljevati in jih morajo brezpogojno čuvati.

POLOŽAJ V SKADRU.

Bar, 27. oktobra. Poročevalec »Lokalanzeigerja« javlja: Vrnil sem se z bojišča južne armade. Taraboš obstreljavajo dalje. Iz turških trdnjav odgovarjajo zelo živahno toda negotovo. Skader nima nobene zveze z zunanji kraji. Padec Taraboša in Skadra pričakujejo v treh dneh. Okolica Skadra je opustošena, vse vasi so razdejane, le mošejam so prizanesli. Kmetje so popustili vse svoje prideleke in vso žetev in pribežali v Skader. Vsled petdnevnega

dežja so ceste v groznem stanju, municijo in živež zamorejo prevažati le z mezgi. Albanske čete ropajo, a se Črnogorcem prav nič ne zoperstavljajo.

TURŠKA ZMAGOSLAVNA POROČILA.

Frankobrod, 27. oktobra. »Franki. Ztg.« poroča iz Carigrada 25. t. m.: Turki so zopet osvojili Kirkiliso. Voditeljem se je posrečilo, da so zmogli trenutno paniko vojakov ter začeli z ofenzivo. Vojnemu ministru je došlo poročilo, ko je vstopil v posebni vlak, da se odpelje na bojišče.

Sofija, 28. oktobra. Turško poročilo o zavzetju Kirkilise po turšk larmadi je neresnično, ker je znano, da bolgarska armada zasleduje turško.

Carigrad, 28. oktobra. Avtentično poročilo potrjuje, da je severozahodno od Arte prodirajoča grška armada popolnoma poražena. Grki so se morali umakniti iz Kumuzadesa, prav tako tudi iz Skrivise in Gribovaških višin. Vsa grška armada se umika proti reki Arti. Turki so uplenili množino vojnih potrebščin. (»Zmagoslavna« turška poročila imajo pač le namen, da zajezijo vsled porazov naraščajočo vznemirjenost v turški javnosti. Resnična seveda niso.)

STRAH PRED REVOLUCIJO V CARIGRADU.

Carigrad, 28. oktobra. V Carigradu so hudo poparjeni vsled turških porazov. Vladni krogi se boje, da utegnejo pristiži bivšega sultana Abdul Hamida izrabiti položaj in uprizoriti revolucijo proti sedanjemu režimu.

RAZPOLOŽENJE MED TURKI.

Carigrad, 27. oktobra. »Vossische Ztg.« poročajo: V četrtek je bil resen boj pred Drinopoljem. Na obeh straneh so bile velike izgube; boj je bil neodločen. Poročila na poslaništvo javljajo, da so napravili Bolgari na severovzhodu okope. Sestavljeni drinopoljski turški armadni zbor je pričel prihajati v mesto. Kirkiliška turška armada se je umaknila do Eskibabe, južno od Drinopolja. V vojnem ministrstvu položaj ugodno presojajo in pričakujejo v bližnjih dneh odločitve pri vzhodni armadi. Prostovoljci dohajajo neprenehoma. V uradnih turških krogih je narastlo zaupanje na srečen izid.

SULTAN NA BOJIŠČE.

Carigrad, 28. oktobra. Carigradski listi zahtevajo, da sultan nemudoma odide na bojišče, ker utegne njegova navzočnost demoraliziranim četam vrniti pogum.

NESPREMENJENO STANJE NEMOŽNO.

Pariz, 28. oktobra. Iz Pariza poročajo »Voss. Ztg.« razgovor z bolgarskim diplomatom, ki noče biti imenovan. Diplomata se je izrazil: Diplomacija je okornejša od vojne. Dogodki na bojišču se razvijajo hitreje od posvetoovanja med kabineti. Eno je gotovo: S formulo o ohranitvi statusa quo na Balkanu že danes ne moremo nič začeti.

NIKAKO POSREDOVANJE.

Berlin, 27. oktobra. Od poučene strani poročajo oficijoznemu »Lokalanzeigerju« da spričo še neodločenega vojnega položaja ne more biti govora o posredovanju velevlasti.

GRŠKA ZMAGA.

Atene, 28. oktobra. V nedeljo jutraj so Grki izrgali Turkom mesto Kozani, severno od Serlidža. Grki zasledujejo turško armado, ki se je umaknila baje v velikem neredu. Ko je korakala grška armada v mesto, ji je prebivalstvo prirejalo navdušene ovacije. V katedrali je duhovnik zapel »Te deum« in molil za nadaljne grške zmage.

NADALJNI GRŠKI USPEHI.

Atene, 28. oktobra. Grki so zavzeli tudi Filipiade, Luros, Elenherokori in Strebin. Turške izgube so baje velike. Grki so vjeli tri turške oficirje in 80 vojakov.

AVSTRO - OGRŠKA DOVOLI POVEČANJE SRBIJE?

Pariz, 27. oktobra. Z Dunaja poročajo poluradnemu »Echo de Paris«, da Avstrija obravnava s Srbijo in da ni nenaklonjena povečanju srbskega ozemlja. Posredovalec med Avstrijo in Srbijo je baje ruski poslanik v Belgradu pl. Hartwig, zaupni prijatelj ministrskega predsednika Pasića.

ČEŠKE ŠOLE NA DUNAJU.

Dunaj, 28. oktobra. V tretjem okraju, kjer je češka šola, so včeraj uprizorili nemški nacionalci demonstracije. Prišlo je do pretepotov med njimi in Čehi. Nemški nacionalci so baje 38 Čehov ranili.

JUKIČEVO »POMILOŠČENJE«.

Zagreb, 28. oktobra. V soboto so naznačili Jukiču »pomiloščenje« v dosmrtno ječo. Prepeljali so ga v deželno kaznilnico v Lepoglavi.

Vestnik organizacij.

Odbor meščanske podružnice »Vzajemnosti« ima danes ponedeljek ob 8. zvečer zelo važno sejo. Odborniki so vabljani, da se iste zanesljivo udeležijo. Odbor viško-glinške podružnice »Vzajemnosti« ima jutri v torek ob 8. zvečer zelo važno sejo. Odborniki so vabljani v polnem številu. Šišenska podružnica »Vzajemnosti« ima danes v ponedeljek ob 8. zvečer v pisarniških prostorih konsumnega društva odborovo sejo.

Novice.

* Keir Hardie v Ameriki. Keir Hardie, voditelj angleških delavcev in poslanec, je govoril na socialističnem shodu v Carnegie Hall v New-Yorku. Opominjal je vse socialiste in socialne misleče volilce, naj glasujejo za socia-

listični tike. Posebno je svaril pred Rooseveltovci, ki toliko obljubljajo, izpolnili pa ne bi nič. Keir Hardie se je zavzel z veliko verno za Gompersa. »Mnogi socialisti«, je pripomnil, »zabavljajo Gompersu in njegovim tovarišem, toda malo socialistov je, ki bi mogli reči, da so storili toliko za svojo stranko, kakor ravno Gompers.« Koncem svojega govora je izjavil Kier Hardie, da je pripravljen odgovorjati na stavljenja mu vprašanja. Nekdo ga je vprašal, kaj bi najprej storil, če bi postal predsednik Združenih držav. »Najprej«, je odvrnil Hardie, »bi zahteval postavbo, po kateri ne bi smel jesti oni, ki ne dela.«

* **Zraščena dvojčka umrla.** Iz Wilmingtona v Ameriki poročajo, da sta umrli tam svetovnoznani Millie Christine in Christine Millie, ki sta bile zraščene. Imeli sta dve glavi, dva para nog in le eno telo. Prva je umrla dve uri prej kot druga. Stari sta bili 60 let. Rojeni sta bili v sužnjosti, kjer jih je kupil bogatin za 40.000 dolarjev. Prepotovali sta celo Evropo, Afriko in Avstralijo. Pogled na to čudo prirade je zbuhal povsod veliko zanimanje.

* **Oskrba bolgarske armade.** Bolgarski armadi dovažajo živež z vozi, v katere so vpreženi voli. V Küstendilu so pripravili 1000 takih vprež, ki so jih razdelili v oddelke po 200 voz. Vsak dan nalože in odpošlje po 200 voz, ki prevozijo na dan 15 kilometrov. Čez noč počivajo. Vsak drugi dan odda voznik svoj tovor konjski vpregi in se vrne, ko je čez noč počival. Za vrnitev potrebuje zopet dva dni. Med tem ko počiva voznik in živina, nalože voz znova, nalagajo rezervisti. Na vsak voz nalože 500 hlebov kruha, ki je spečen iz pšenične in ržene moke. Kruh ostane 15 dni svež.

* **Zrtev poklica.** Iz Lvova poročajo: V petek je tukaj umrl profesor anatomije na lvovski univerzi dr. Henrik Kadyi, ki se je zastopil pri maziljenju trupla deželnega predsednika Badenija.

* **Stavka ministrantov.** V Mostecu na Češkem stavkajo v farni cerkvi vsi ministranti, ker so nastale »diference« med njimi in cerkovnikom. S pomočjo »stavkokazov« bero duhovniki maše.

* **Izgreli v Berlinu.** Da omeje neznosno dragino mesa je posebna mestna komisija iz Berlina nakupila na Ruskem veliko množino mesa. Meso bi morali prodajati mesarji. V sredo zjutraj, ko bi bili morali začeti v mestnih trgovinah s prodajo mesa, so se pa mesarji uprli in niso šli po meso na klavnico. V severnem delu mesta, v Weddingu, se je nabralo na stotine delavskih žen, ki so čakale, da se prične prodaja cenega mesa. Ko so izvedele, da so mesarji onemogočili prodajo, je prišlo do velikih izgrediv. Razburjena množica je navalila na mesarske stojnice in metala meso in klobase na tla. Mesarje, ki so prinašali sveže meso, je množica napadla. Mesarji so se seveda tudi uprli in so bili na množico, kar se je dalo. Nastal je grozen trušč in hrup, nakar je posegla policija vmes, ki je razgnala množico in zaprla trgovine. V četrtek so prodajali ceno rusko meso mestni uradniki.

Aretacije so se nadaljevale. Prijeli so nad 500 oseb, 27 delavcev in inteligentov, pa so jih izročili okrožnemu sodišču. Prvi trije na smrt obsojeni sodrugi so bili: Aleksander Selezin, Siljakov in Karpišin. Vsi trije so bili člani ruske socialne demokracije in do zadnjega trenutka svojega življenja zvesto udani stvari proletariata. Smrt so sprejeli pogumno in poumno. Ustrelili so jih pred dnevnim svitanjem — mornarji z »Zlatoust« Pomorščake, ki so proti svoji volji opravljali rabelsko delo, sta obkolila dva vojaška zbora. Prva salva ni zadela, mornarji so merili kvišku! Eden obsojenec je kričnil: »Streljajte vendar, kaj se obotavljate!« Poveljujoči častnik je zaklical mornarjem: »Če ne streljate, ukažem vojakom, da streljajo na vas!« Druga salva je ubila te tri pomorne sinove delavskega razreda.

Tiskarska stavka v XVI. stoletju.

Spomladaj leta 1539 so pričeli stavkati tiskarski pomočniki v Lijonu na Francoskem in s tem stopili prvič v boj s svojimi gospodarji. Od konca XV. stoletja ni bilo nobenega kraja razen Lijona, kjer bi se bilo natisnilo toliko knjig, in sicer večinoma znanstvenih. Iz vse francoske so prihajali kupovat knjige v nekdanji rimski Lagdun. Učenjaki iz Švice, Nemčije in Italije so prihajali k Ivanu Cambrayškemu, Sebastianu Gryphe, Dijonizu Herzyskemu ali Mariju Belhamelu. Kakor so se radi shajali modrijani tistih dni v tiskarnah, tako radi so tudi prihajali tja dijaki, da so poslušali tiskarskega pesnika Seveda ali duhovite govore Štefana Doleta, kako je zavračal ultramontanizem in lutersvo obzenem. Dolet je dandanes bolj znan po svoji učnosti in po svoji grozni smrti nego kot tiskar. Leta 1546 so ga namreč v Parizu na Maubertskem trgu živega sezgali zaradi krivoverstva. Pesniki in misleci so uživali prijateljstvo tiskarjev in častili tiskarje kot izvrstne možje, dočim so se mučili pomočniki v ozadju pri delu in niso bili prav nič zadovoljni s svojimi mojstri.

Kdo je še videl kje, so pravili, ko so se vračali od trdega in dolgotrajnega dela ob preši,

ali pa ko so stavili vrsto na vrsto vsak dan neprimerno dolgo časa, kakšno obrt, kjer bi mojstri tako tlačili svoje pomočnike nego naši? Tiskarnarji množijo svoje imetje, vesele se: učnjaki jih časte; knezi jih odklikujejo s častmi. Ob najlepšem počitku podvoje in potroje svoje imetje; najmanj pa, kar utoegne nastati, jih čaka srečna in brezskrbna starost. Mi pa, mučeni pomočniki, imamo vsak dan 16 do 17 ur dela, od dveh zjutraj pa do osmih ali devetih zvečer moramo natisniti po 3350 pol. V potu svojega obraza, s svojo krvjo, pripravljamo za gospodarje s svojo čudovito umetnostjo vsak dan več pozemskih zakladov. Preživljamo se kljub tem hudim razmeram za silo, če pa si ustanovimo rodovino in imamo otroke, potem nas ne čaka nič drugega nego bedna starost: ubožstvo. Proti in kakor se še vse posledice neverjetno dolgega in mučnega delovnega časa imenujejo, so plačilo za neumorno delo.

Tako so tožili lijonski tiskarji o svoji bedi. Tožili so sicer delavci tudi pri drugih rokodelstvih. Mojstri pri teh niso bili nič boljše nego prejšnji. Sin je podedoval po očetu imetje, ga užival in se ogibal delavnice in svojih preprostih pomočnikov.

Morda bi bili tiskarji, enako drugim, prenašali potrpežljivo svojo usodo, če ne bi bila prihajala vedno nova bremena. Toda tiskarnarji so sprejemali vedno več vajencev, ki so jim delali noč in dan le za hrano. Zaradi tega so kaj radi odpustili pomočnike, ki so svoje moči že večinoma porabili v njih službi in jih prepuščali žalostni bedi. Tudi so silili svoje osebe, da jim je moralo delati vedno ceneje.

Toda to še ni bilo najhuje. Navada je bila že od nekdaj, da so tiskarnarji svojim pomočnikom dajali kruha, vina in hrano, kakor so takrat rekali. Ta ugodnost se je poslabšala. Dajali so pomočnikom slabo vino, slabo meso ali pa tudi ne, in prav malo kruha, to je bila hrana ubogih pomočnikov. Gospodar je bil pri mizi starešina, vsakomur je odmeril porcijo, rezal jim je tudi kruh. Če so se pomočniki pritoževali, da nimajo dovolj jesti, jih je imenoval požrešneže in jim pravil, da bi rajše več plačal, samo da bi se iznebil teh nepotrebnih pojeduhov.

Tako so tiskarnarji vedno drznejše izzivali. Nazadnje so se celo branili odpreti tiskarno ob tisti uri, ko so želeli pomočniki, da bi mogli nadomestiti zamujeni delovni čas. Na predvečer bratovščinskih praznikov so namreč prej prenehali z delom, da so se utegnili primerno pripraviti za praznik. To zamudo so morali nadomestiti z delom čez čas, ki ga jim tiskarnar ni plačal. Tedaj so imeli še vsak nekaj prostosti. Kar naenkrat pa so tiskarnarji zahtevali, da morajo pomočniki nadomestiti delovni čas takrat, kadar hočejo gospodarji. Prepovedali so jim, da bi se udeleževali ženitovanj, krstov in pogrebcev ter tiskarskih potovanj.

S tem je pa bilo konec potrpljenja. Pomočniki so se dogovorili, da bodo nekoliko ponagajali tiskarnam. Stavka se je začela, sicer ni bila povsem neznana. Vsaj se je že v srednjem veku večkrat dogodilo, da so delavci zapustili delo dogovorno, če jih je mojster preveč izzival ali jim nagajal. Tako so tudi tiskarji tupatam prisilili svoje gospodarje poslednja leta, da so se jim vdali. In tiskarji v Lijonu so sklenili napraviti prav tako. Nekega dne konec aprila so vsi zapustili po ukazu bratovščine (danes bi rekli strokovne organizacije) naenkrat delo. Nobena delavca ni bilo več pri omarah, preše niso več škripale, ker jih niso pritiskale močne roke tiskarjev. Da so ugnali policijo, so postajali v krdeh pred tiskarnami; enako so preganjali tudi stavkokaze. Imeli so zastave in znake, da so se poznali. Po vojaški so se udelili, poveljnik je bil stotnik, poročnik in vodje skupin so mu bili v pomoč. V lepih vrstah so korakali od tiskarne do tiskarne in jih stražili ponoči in podnevi. (Konec.)

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdala in zalaga založba »Zarje«.
Tiskarna »Zarje« v Ljubljani

Izjava.

Podpisani Jurij Höfferle, premikalec v Zidanem mostu, obžalujem trditve katere sem dne 13. vinotoka 1912 v gostilni g. Moserja, proti g. Antonu Firmu, predsedniku tukajšnje skupine pravovarstvenega društva železničarjev trdil, ker mu nisem s tem hotel škodovati, še manj pa nimam nobenega povoda do njegove osebe, besede katere sem trdil so bile popolno nepremišljene, in jih iz srca obžalujem. Zahvaljujem se mu tudi, ker je odstopil od nadaljnjega postopanja proti moji osebi. Zavežem se tudi vse stroške za objavo v »Zarji« in »Železničarju« plačati.

Spoštovanjem

Jurij Höfferle,

Kovaški pomočniki

kateri so zmožni tudi na primozu delati se sprejmejo v tovarni vozov

Peter Keršič, Sp. Siška pri Ljubljani.

Naznanilo!

Naznanjam slavnemu občinstvu, da sem prevzela 26. t. m. staro znano

gostilno pri Kankertu' v Spodnji Siški št. 20

točila bodem samo pristna vina, cviček in Galdove peči in Stajerca, postregla bodem z gorčimi in mrzlimi jedili.

Za obilen obisk se priporoča.

Milka Knaflič-eva.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Francičkanska ul. 8

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

za društva.

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivolj, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, ...
Kušar, ...
Podboj, ...
Bizjak, Baborčeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Šešark, Selenburgova ulica.
Suhadolc Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovška ulica.
Wisiak, Gospodska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Siška
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta

Družba sv. Cirila in Metoda

pozivlja in prosi cenjeno občinstvo, da se poslužuje edino-le

Ciril-Metodovih vžigalic,

kajti edino od teh ima družba podporo. Vsaka druga znamka se naj odločno zavrne!

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

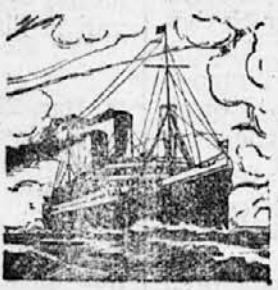
Potniki

v severno in južno AMERIKO

se vozijo sedaj le po domači avstrijski progi

Avstro-Amerikana

Trst-Newyork, Buenos Aires-Rio de Janeiro

z najnovejšimi brzoparniki z dvema vrtnicama, električno razsvetljavo, brezžičnim brzojavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, svež kruh, postelje, kopeli itd.

Odhod parnikov:

v sev. Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni. Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno pri glavni agenturi za Kranjsko, Stajersko in Koroško:

SIMON KMETETZ, Ljubljana, Kolodvorska ulica šte. 26.